

LUND UNIVERSITY

Facklig anslutning i Sverige och andra länder: medlemsrekrytering mm

Kjellberg, Anders

2016

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Kjellberg, A. (2016). *Facklig anslutning i Sverige och andra länder: medlemsrekrytering mm*. Seminarserien Fackliga utmaningar, Göteborg, Sverige.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

*Seminarieserien Fackliga utmaningar: 11 oktober 2016
Centrum för forskning om arbete och sysselsättning (WE)
Göteborgs universitet Chalmers*

Facklig anslutning i Sverige och andra länder: medlemsrekrytering mm

Anders Kjellberg
Sociologiska institutionen, Lunds universitet

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences

Tabell 1. Facklig organisationsgrad för löntagare i 15 länder 1980–2015

	1980	1990	1993	2000	2006	2007	2008	2010	2013	2014	2015
Sverige	78 /	81	85	81	77	73	71	71	70	70	69
Finland	69 /	76	84	76	71	71	70	70	69		
Danmark	75	76	77	75	69	70	68	69	/ 70	69	67
Belgien	51	51	52	56	55	55	54	54	55		
Norge	57	57	57	53	53	52	51	52	52	52	52
Storbritannien	52	40	38	30	28	28	27	27	26	25	25
Tyskland	35	31	32	25	21	20	19	19	18		
Japan	31	25	24	21	18	18	18	19	18	18	17
Spanien	19	13	18	17	14	15	17	17	17		
Slovakien			67	32	21	19	17	15	13		
Lettland		46 1992	27 1995	20 2003	17	17	15	15			
Polen	66 1981	35	30	17	16	16	16				
USA	23	16	16	13	12	12	12	12	11	11	11
Frankrike	18	10	9	8	8	8	8	8	8		
Turkiet	42			29 2001			11		6		

Det svenska fackets styrka (1)

- Fortfarande internationellt sett mycket hög facklig organisationsgrad **men** ökade skillnader mellan arbetare och tjänstemän och mellan olika sektorer

Följande punkter är i sig uttryck för facklig styrka men bidrar också till att förklara den höga andelen fackligt anslutna i Sverige:

- Fackliga arbetsplatsorganisationer (inte företagsråd som i Tyskland, Frankrike m fl länder där även oorganiserade ingår och olika fackliga riktningar konkurrerar med varandra), **men** färre fackligt förtroendevalda än tidigare.
- Kombination av centralisering och decentralisering:
  - a) samverkan mellan facket på olika nivåer (centralorganisation, förbund, avdelningar och klubbar)
  - b) samverkan mellan arbetar- och tjänstemannafack (Facken inom industrin, koncernfackligt samarbete, LO-TCO-Saco:s gemensamma Brysselkontor)
  - c) *riksavtalen* ger det lokala facket något att stödja sig på (i Storbritannien är branschavtalen i stort sett avskaffade i privat sektor, i Tyskland innehåller de öppningsklausuler)

Det svenska fackets styrka (2)

- Arbetsgivare med hög organisationsgrad I Tyskland har många arbetsgivare lämnat sina organisationer och då blir det svårare att träffa avtal och att rekrytera medlemmar till facket.
- Hög kollektivavtalsäckning: ca 90 procent av alla anställda, varav ca 85 procent i privat sektor, **men** ca 425 000 – 475 000 anställda saknar kollektivavtal, framför allt i mindre företag. Det är också där som den fackliga anslutningen är lägre, framför allt i privata tjänstenäringar.
- Vidsträckt konflikträtt och välfyllda konfliktfonder ger hög konfliktkapacitet. Det medför i praktiken att antalet strejker/lockouter är mycket få. Viktigt att ha allmänna opinionen på sin sida för framgång i arbetskonflikter.
- Trygghetssystem: fackliga a-kassor (hög organisationsgrad i länder med fackliga a-kassor: Sverige, Finland, Danmark och Belgien), kollektivavtalade trygghetssystem, offentliga trygghetssystem, LAS (uppsägningslön mm) motverkar underbudskonkurrens.
- Arbetsrättsliga lagar som stärker facket: förtroendemannalagen, lag om representation i bolags styrelser, LAS, europeiska företagsråd

Tabell 2. Facklig organisationsgrad för arbetare och tjänstemän 2006-2015
(anställda 16-64 år exkl. heltidsstuderande som arbetar deltid)

	2006	2007	2008	2010	2013	2014	2015	2006-2008	2008-2013	2013-2015	2006-2015
Arbetare											
<i>Industri mm</i>	84	81	81	79	77	76	76	-3	-4	-1	-8
<i>Bygg</i>	81	77	73	71	68	67	65	-8	-5	-3	-16
<i>Privat service</i>	66	62	58	57	54	53	51	-8	-4	-3	-15
<i>Summa privat sektor</i>	74	70	67	65	62	61	59	-7	-5	-3	-15
<i>Offentlig sektor</i>	87	85	83	83	79	77	77	-4	-4	-2	-10
<i>Alla</i>	77	74	71	69	79	64	63	-6	-5	-3	-14
Tjänstemän											
<i>Industri mm</i>	80	76	75	77	80	79	80	-5	+5	0	0
<i>Privat service</i>	65	62	60	63	65	65	66	-5	+5	+1	+1
<i>Summa privat sektor</i>	69	65	63	65	67	68	68	-6	+4	+1	-1
<i>Offentlig sektor</i>	89	86	85	86	84	84	83	-4	-1	-1	-6
<i>Alla</i>	77	73	72	73	73	74	74	-5	+1	+1	-3

**Tabell 3. Facklig organisationsgrad i Sverige efter ålder respektive kön 1990-2015
(anställda 16-64 år exkl. heltidsstuderande som arbetar deltid)**

Ålder /kön	1990	1993	2000	2006	2007	2008	2009	2011	2013	2015	1990-2015
16-24	62	69	52	46	40	36	35	34	36	35	-27
25-29	78	81	74	68	64	61	59	58	58	59	-19
16-29 totalt	69	76	64	58	53	49	48	47	47	48	-21
30-44	85	86	82	77	74	72	72	72	71	70	-15
45-64	88	89	88	85	82	81	80	80	80	79	-9
16-64 totalt	81	85	81	77	73	71	71	70	70	69	-12
Män	80	82	78	74	71	68	68	67	67	66	-14
Kvinnor	83	87	83	80	76	74	74	73	73	73	-10

Tabell 4. Andel löntagare (%) i Sverige som täcks av arbetsgivarorganisationer respektive fackföreningar

	Arbetsgivarnas organisationsgrad (andel av löntagarna som finns i medlemsföretagen)							
Sektor	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2010	2014
Privat	77	75	78	77	77	/ 80	80	82
- enbart SAF/SN	65	62	64	64	64	67	68	69
Offentlig	100	100	100	100	100	100	100	100
Alla	86	83	86	85	84	/ 87	87	88
	Facklig organisationsgrad (andel fackligt organiserade löntagare)							
Sektor	1993	2000	2005	2006	2007	2008	2010	2014
Privat	78	74	72	71	68	65	65	64
Offentlig	94	92	89	88	86	84	85	82
Alla	85	81	78	77	73	71	71	70

Tabell 5. Andel löntagare (%) i Sverige som täcks av kollektivavtal

A.	Kollektivavtalens täckningsgrad 16-64 år						
Sektor	1995	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Privat	90	89	84	84	85	84	85
Offentlig	100	100	100	100	100	100	100
Alla	94	93	89	89	90	89	90
B.	Kollektivavtalens täckningsgrad 15-74 år						
Sektor	1995	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Privat			83	83	84	83	83
Offentlig			100	100	100	100	100
Alla			89	88	89	88	89

Orsaker till fallande facklig organisationsgrad på lång sikt (1)

- Attitydförändring: en mer kritiskt prövande inställning till fackligt medlemskap än tidigare och där kostnaden vägs mot nyttan.
- Bristande kunskaper hos många ungdomar om vad en fackförening eller ett kollektivavtal är.
- Många unga har tidsbegränsade jobb och många arbetar i privata tjänstenärings. I åldersgruppen 16-24 år dominerar arbetaryrkena starkt. Ofta varvas arbete med perioder av arbetslöshet. Ger en lös anknytning till arbetsmarknaden och till den enskilda arbetsplatsen. En sorts strukturell individualism.
- Sjunkande andel sysselsatta inom industri och offentlig sektor – ökande andel i privata tjänstenärings. Sådana strukturella förändringar får naturligtvis störst genomslag hos de nya på arbetsmarknaden: de unga och invandrarna.

Tabell 6. Andelen offentliganställda bland fackmedlemmar respektive bland samtliga arbetare, tjänstemän och löntagare 1990-2015 (anställda 16-64 år exkl. heltidsstuderande som arbetar deltid)

Andel offentliganställda	1990	1993	2000	2005	2010	2015
<i>A. Arbetare</i>						
Fackmedlemmar	39%	41%	32%	31%	30%	28%
Samtliga	36%	38%	29%	28%	25%	23%
<i>B. Tjänstemän</i>						
Fackmedlemmar	53%	53%	48%	47%	45%	43%
Samtliga	46%	47%	41%	41%	39%	38%
<i>C. Löntagare</i>						
Fackmedlemmar	46%	47%	41%	40%	39%	38%
Samtliga	41%	43%	36%	35%	33%	32%

**Tabell 7. Andel anställda i industri mm av privatanställda 2006-2015
(anställda 16-64 år exkl. heltidsstuderande som arbetar deltid)**

Andel av privatanställda	2006	2010	2011	2013	2015
A. Industri mm					
Arbetare	33%	28%	29%	26%	24%
Tjänstemän	21%	17%	17%	17%	17%
Löntagare	27%	23%	23%	21%	20%
B. Industri mm + byggbranschen					
Arbetare	45%	42%	42%	40%	38%
Tjänstemän	25%	21%	21%	21%	21%
Löntagare	35%	31%	31%	30%	29%

Orsaker till fallande facklig organisationsgrad på lång sikt (2)

- Arbetsstyrkans uppsplittring genom outsourcing (tillväxt av ”företagsnära tjänster”, ökat anlitan­de av underentreprenörer inom bygg- och anläggningsbranschen mm), inhyrning (bemanningsföretag, konsulter), ökad andel tidsbegränsat anställda, egenanställda, ensamarbete (t ex personliga assistenter), arbete på udda arbetstider mm
- Nya branscher och företag till följd av avregleringar och privatiseringar med en inte sällan negativ inställning till fack och kollektivavtal från arbetsgivarens sida samt bristande fackliga traditioner

Tabell 8. De största SAF/SN-företagen efter antalet årsanställda i Sverige 1997 jämfört med 2015

Företag	Antal anställda			Bransch	Förbund inom SAF / Svenskt Näringsliv
	Sverige	Utomlands	Totalt		
Ericsson 1997	45 400	55 400 (55%)	100 800	Telekom	Verkstadsföreningen (VF)
Ericsson 2015	17 100	102 600 (86%)	119 700	Telekom	Teknik / IT&Telekom
Volvo 1997	43 400	29 500 (40%)	72 900	Fordon	VF
Volvo AB 2015	20 200	70 000 (78%)	90 200	Fordon	Teknikföretagen
Volvo Car Group 2015	17 500	10 600 (38%)	28 100	Fordon	Teknikföretagen
Posten 1997	42 900	6 (0%)	42 900	Post	Alliansen
PostNord 2015	21 500	13 800 (39%)	35 300	Post	Almega Tjänsteföretagen
Telia 1997	30 500	3 500 (10%)	33 900	Telekom	Alliansen
Telia Company AB 2015	8 200	11 900 (59%)	20 000	Telekom	IT & Telekom
Samhall 1997	25 900	3 (0%)	25 900	Konglomerat	Samhallförbundet
Samhall 2015	17 900	0 (0%)	17 900	Konglomerat	Almega Samhallförbundet
ABB 1997	24 300	188 800 (89%)	213 100	Verkstad	VF
ABB 2015	9 000	126 800 (93%)	135 800	Verkstad	Teknikföretagen
Skanska 1997	17 500	19 700 (53%)	37 200	Bygg	Sv Byggindustrier
Skanska 2015	10 300	38 100 (79%)	48 500	Bygg	Sv Byggindustrier
NCC 1997	13 700	6 600 (33%)	20 300	Bygg	Sv Byggindustrier
NCC 2015	9 800	8 100 (45%)	17 900	Bygg	Sv Byggindustrier
Stora 1997	11 000	9 500 (46%)	20 400	Skogsindustri	Sv Skogsindustrier
Stora Enso 2015	5 000	21 500 (81%)	26 500	Skogsindustri	Sv Skogsindustrier
Sandvik 1997	10 700	21 800 (67%)	32 400	Stål	Stål/Metall-förbundet
Sandvik 2015	10 400	34 900 (77%)	45 400	Stål	Industriarbetsgivarna
Scania 1997	10 500	11 800 (53%)	22 300	Fordon	VF
Scania 2015	13 300	25 200 (65%)	38 500	Fordon	Teknikföretagen
Electrolux 1997	10 000	95 900 (91%)	106 000	Verkstad	VF
Electrolux 2015	2 000	56 200 (97%)	58 300	Verkstad	Teknikföretagen
(...) Några företag i västra Sverige					
Saab Automobil 1997	7 400	700 (9%)	8 100	Fordon	VF
Astra 1997	7 300	14 900 (67%)	22 200	Läkemedel	Almega
Astra Zeneca 2015	5 500	54 600 (91%)	60 100	Läkemedel	IKEM
SKF 1997	6 300	35 600 (85%)	41 900	Verkstad	VF
SKF 2015	2 700	41 600 (94%)	44 300	Verkstad	Teknikföretagen
Autoliv 1997	1 700	16 100 (90%)	17 800	Verkstad	VF
Autoliv 2015	1 300	41 500 (97%)	42 800	Verkstad	Teknikföretagen

Källor till tabellerna 8-9

- Anders Kjellberg "Arbetsgivarstrategier i Sverige under 100 år" i Carsten Strøby Jensen (red) *Arbejdsgivere i Norden. En sociologisk analyse af arbejdsgiverorganisering i Norge, Sverige, Finland og Danmark* (Nord 2000:25; 436 sid) Nordisk Ministerråd, København 2001, sid 155-284. [Kapitlet kan laddas ned här:](http://lup.lub.lu.se/record/538901/file/625932.pdf)
<http://lup.lub.lu.se/record/538901/file/625932.pdf>
- Largest Companies
- Årsredovisningar och kompletterande uppgifter från företagen (tabell 9 uppdaterad 17/10 2016: ManpowerGroup infogad)

Skrift om koncernfackligt samarbete:

- Anders Kjellberg "Framväxten av koncernfackligt samarbete inom metallindustrin" i Lars Lagergren & Annette Thörnquist (red.) *Finspång – en bit av folkhemmet. Sju uppsatser om ett industrisamhälle under 1900-talet*, sid 177-239. Boken är ett resultat av ett samarbete mellan Arbetslivsinstitutet, Linköpings universitet (Campus Norrköping) och Metalls avdelning 97 i Finspång. Norrköping: Centrum för kommunstrategiska studier (CKS) 2006. Läs bokkapitlet här:
<http://lup.lub.lu.se/record/538675/file/642615.pdf>

Tabell 9. De största företagen inom Svenskt Näringsliv efter antalet årsanställda i Sverige 2015

<i>Företag</i>	<i>Antal anställda (rödmarkerade 50-% utomlands)</i>			<i>Bransch</i>	<i>Förbund inom SAF / Svenskt Näringsliv</i>
	<i>Sverige</i>	<i>Utomlands</i>	<i>Totalt</i>		
PostNord	21 500	13 800 (39%)	35 300	Post	Almega Tjänstföretagen
Volvo AB	20 200	70 000 (78%)	90 200	Fordon	Teknikföretagen
Samhall	17 900	0 (0%)	17 900	Konglomerat	Almega Samhallförbundet
Volvo Car Group	17 500	10 600 (38%)	28 100	Fordon	Teknikföretagen
Ericsson	17 100	102 600 (86%)	119 700	Telekom	Teknik / IT&Telekom
Axel Johnson	16 100	2 400 (13%)	18 469	Handel	Svensk Handel
Scania	13 300	25 200 (65%)	38 500	Fordon	Teknikföretagen
ICA	12 800	10 600 (45%)	23 300	Handel	Svensk Handel
ManpowerGroup	12 000	588 000 (98%)	600 000	Bemanning	Bemanningsföretagen
Saab	11 800	2 700 (19%)	14 500	Försvar	Teknikföretagen
Peab	11 000	2 000 (15%)	13 000	Bygg	Sv Byggindustrier
Sandvik	10 400	34 900 (77%)	45 400	Stål	Industriarbetsgivarna
Skanska	10 300	38 100 (79%)	48 500	Bygg	Sv Byggindustrier
NCC	9 800	8 100 (45%)	17 900	Bygg	Sv Byggindustrier
Praktikertjänst	9 400	0 (0%)	9 400	Vård	Vårdföretagen
ABB	9 000	126 800 (93%)	135 800	Verkstad	Teknikföretagen
Vattenfall	8 900	19 700 (69%)	28 600	Energi	Energiföretagen
Humana	8 800	400 (0%)	9 200	Vård	Vårdföretagen
Attendo	8 500	6 000 (41%)	14 500	Vård	Vårdföretagen
ISS Group (individer)	8 400	496 400 (98%)	504 800	Service	Almega Tjänsteförbunden
Securitas	8 200	273 000 (97%)	281 200	Bevakning	Almega Tjänsteförbunden
Telia Company AB	8 200	11 900 (59%)	20 000	Telekom	IT & Telekom
Hennes & Mauritz	8 100	96 600 (92%)	104 600	Handel	Svensk Handel
AcadeMedia	7 500	1 700 (18%)	9 200	Utbildning	Almega Tjänsteförbunden
SSAB	7 300	10 200 (58%)	17 500	Stål	Industriarbetsgivarna

Orsaker till fallande facklig organisationsgrad på lång sikt (3)

- Snål bemanning (*lean production*) till följd av skärpt konkurrens (inkl. ökad press på underleverantörer) och besparings- och effektiviseringskrav i offentlig sektor minskar utrymmet för fackligt arbete på betald arbetstid
- Allt vanligare med grupparbete / teamwork. Om någon går ifrån för att ägna sig åt facklig verksamhet får arbetskamraterna mer att göra
- Minskade täckningsgrad av fackklubbarna till följd av samtliga ovan nämnda faktorer

Globalisering och skärpt internationell konkurrens som utmaning:

- Den globala arbetskraftens kraftiga tillväxt genom Kinas, Indiens och Östeuropas integration i marknadsekonomin:
  - År 1980 utgjordes den globala arbetskraften av 960 miljoner personer.
  - År 2000 uppgick den till 1.460 miljoner i länderna som avses ovan + ytterligare 1.470 miljoner i de nya marknadsekonomierna = totalt 2.930 miljoner eller 2,9 miljarder personer.
  - Sedan år 2000 har Vietnam, Indonesien, Kambodja, Thailand, Bangladesh m fl tillkommit.
- EUs östutvidgning: ökade löneskillnader inom EU, utstationerad arbetskraft till andra EU-länder, arbetskraftsmigration inom EU, flytt av produktion från bl.a. Tyskland till östeuropeiska länder. Tyska öppningsklausuler i kollektivavtalen urholkar dem. Tyska reallöner höjdes inte på tio år (svenska reallöner har stigit sedan Industriavtalet även om lönernas andel av produktionsresultatet sjunkit). Lagstiftning om minimilöner har införts i Tyskland.
- Fria kapitalrörelser. Enligt IF Metalls rapport *Lönepolitiska vägval (2008)* måste avkastningen på kapital vara ungefär densamma som i andra länder för att investeringarna inte ska avstanna
- Företagen försöker spela ut de anställda i olika länder mot varandra (koncernfackligt samarbete viktigt)

/FORTS/

/FORTS/

- Konkurrens från låglöneländer och risk för flytt utomlands av produktion kan göra det lokala facket defensivt
- Konkurrens från höglöneländer som Tyskland kan öka trycket på fackliga eftergifter (Teknikföretagen vill ha öppningsklausuler i avtalen). Risken är snarare att marknadsandelar förloras än att produktion flyttas till Tyskland.
- Laval-domen: inskränkt konflikträtt när det gäller utstationerades villkor (men svensk konflikträtt intakt i övrigt, bl.a. rätten till sympatikonflikter)
- Ökad migration till Sverige och andra arbetskraftsrörelser över nationsgränserna medför ökat arbetsutbud i Sverige:
  - a) flyktingar
  - b) arbetskraftsmigration från "tredje land" inom bl.a. städ och hotell & restaurang samt IT
  - c) utstationerade från andra EU-länder inom bl.a. byggbranschen
  - d) cabotagetrafik (utländska chaufförer på svenska vägar)
- Tudelning av arbetskraften:
  - a) de som har arbete och de som inte har det. Utlandsfödda är överrepresenterade bland arbetslösa. År 2015 var arbetslösheten enligt AKU i genomsnitt 7,5 procent, varav 5,4 procent bland födda i Sverige och 16,1 procent bland födda i utlandet.
  - b) de som har kollektivavtal och de som saknar det.

Anders Kjellberg skrifter 2009-2016

- "The Swedish Model of Industrial Relations: Self-Regulation and Combined Centralisation-Decentralisation" i Craig Phelan (ed.) *Trade Unionism since 1945: Towards a Global History Volume 1*. Oxford: Peter Lang (2009), sid. 155-198.
- *Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund*. Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2013:1 (uppdaterad 2016), Department of Sociology, Lund University.
<http://lup.lub.lu.se/record/1545448/file/1545800.pdf>
- "The Decline in Swedish Union Density since 2007" *Nordic Journal of Working Life Studies* (Njwls) Vol. 1. Nr 1 (August 2011), sid. 67-93:
<http://lup.lub.lu.se/record/1964092/file/2064087.pdf>
- "Storkonflikten 1980 och andra stora arbetskonflikter i Sverige" *Arbetarhistoria* no 138-139 (2011:2-3), s. 33-40: [http://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/storkonflikten-1980-och-andra-stora-arbetskonflikter-i-sverige\(5f1ce423-f01e-4862-92b4-46499ecfd513\).html](http://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/storkonflikten-1980-och-andra-stora-arbetskonflikter-i-sverige(5f1ce423-f01e-4862-92b4-46499ecfd513).html)

Anders Kjellberg skrifter 2009-16

- ”Kan fackets försvagning hejdas – facklig styrka och organisering i en globaliserad värld”, in Ingemar Lindberg & Anders Neergaard (red.) *Bortom horisonten - fackets vägval i globaliseringens tid*. December 2012, pp. 39-89 (Premiss förlag)
<http://lup.lub.lu.se/record/3165131/file/5275635.pdf>
- "A New World of Work Challenging Swedish Unions" (tillsammans med Anders Bruhn och Åke Sandberg) i Åke Sandberg (ed.) (2013) *Nordic Lights. Work, Management and Welfare in Scandinavia*, Stockholm: SNS (sid. 126-186)
- ”Partsrelationer och makt” i Margaretha Holmqvist (red.)(2016) *Makt och inflytande i arbetslivet*. Stockholm: Premiss förlag, sid 60-86. Läs bokkapitlet här:
https://lucris.lub.lu.se/ws/files/7562612/Anders_Kjellberg_Partsrelationer_och_makt_Premiss_2016.pdf
- "Attacks on union organizing: Reversible and irreversible changes to the Ghent-systems in Sweden and Denmark“ (tillsammans med Christian Lyhne Ibsen) i Trine Pernille Larsen & Anna Ilsøe (red.) *Den danske model set udefra - komparative perspektiver på dansk arbejdsmarkedsregulering*. Festskrift till professor emeritus Jesper Due & professor emeritus Jørgen Steen Madsen. Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2016 (sid. 279-302). Mer info om boken: <http://faos.ku.dk/nyheder/ny-bog-giver-perspektiver-paa-den-danske-model/>

Kontaktinformation

Anders Kjellberg, professor

Sociologiska institutionen

Box 114

SE-221 00 Lund

Sverige

Tel: +46 +46 222 88 47

E-post: anders.kjellberg@soc.lu.se

Hemsida: <http://www.soc.lu.se/anders-kjellberg>

Länk till pdf av denna power point-presentation: <http://www.soc.lu.se/anders-kjellberg/publication/aaecad9c-6ca4-4262-a3a9-f09cc3e8d5b9>

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences